

Fakultatywne odpłatności a prawo do bezpłatnej edukacji powszechnej

Jacek Grzebielucha | Wrocław
<https://orcid.org/0000-0002-5821-566>

Streszczenie

Słowa kluczowe:
prawo
oświatowe, prawo
konstytucyjne, rada
rodziców, obowiązek
szkolny

Konstytucja RP określa, że dostęp do edukacji publicznej jest nie tylko obowiązkowy, ale i bezpłatny. W praktyce wydaje się to jednak pozorne – rodzice w procesie kształcenia swoich dzieci spotykają się z dużą liczbą różnego rodzaju nadprogramowych składek, opłat czy dodatkowych kosztów związanych z edukacją. Nie mając świadomości co do tego, które z nich są obowiązkowe, a które nie, bardzo często opłacają wszystkie pożądane od nich składki. W niniejszym artykule zbadane zostaną najczęstsze rodzaje opłat wymaganych od rodziców w związku z edukacją dziecka oraz prawny charakter ich umocowania. Analizie poddane zostaną źródła publicystyczne oraz przepisy prawa krajowego i międzynarodowego, a także interpretacje przepisów z orzecnictwa krajowego i komentarzy.

Optional fees and the right to free public education (Summary)

Keywords:
education law,
constitutional law,
parents' council,
compulsory
schooling

The Constitution of the Republic of Poland states that access to public education is not only compulsory but also free. In practice, however, it seems apparent – parents in the process of educating their children face a large number of various types of additional contributions, fees or additional costs related to education. Not being aware of which of them are compulsory and which are not, they very often pay all required contributions. This study will analyze the most common types of fees required from parents in connection with a child's education and the legal nature of their affirmation. The journalistic sources as well as the provisions of national and international law will be analyzed, drawing interpretations of the provisions from national jurisprudence and commentaries.

Wstęp

Dostęp do edukacji podstawowej stanowi jedno z fundamentalnych praw człowieka, zawartych w aktach prawnych na poziomie międzynarodowym, w tym w art. 26 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka (Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 217 A (III) przyjęta i proklamowana w dniu 10 grudnia 1948 roku), art. 14 Międzynarodowego Paktu Praw Ekonomicznych, Społecznych i Kulturalnych (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 169) czy w art. 28 Konwencji o Prawach Dziecka (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526) (Kierznowski 2016: 62–65). Ze wskazanych regulacji można wywieść, że powszechnie ustalony został międzynarodowo chroniony model normatywny prawa do edukacji, która jest jednocześnie obowiązkowa (do pewnego momentu rozwoju dziecka), ale również bezpłatna (Stadniczeńko 2015: 158). Kwestia obowiązku szkolnego została zaimplementowana w polskiej ustawie zasadniczej w 1997 roku.

Artykuł 70 Konstytucji RP (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483) edukację powszechną określa jako obowiązkową i bezpłatną. Obowiązkowość podejmowania edukacji nie jest opisywana w literaturze jako szczególny przywilej człowieka, lecz jako niezbędny warunek rozwoju społeczeństwa i udziału jednostki w życiu społecznym (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 listopada 2000). Właściwszym byłoby rozprawiać o prawie do wykształcenia, które – jak wywodzi Paweł Bała – w Konstytucji RP funkcjonuje w modelu socjalnym, gdzie to prawo podmiotowe zawiera w sobie roszczenie beneficjenta prawa i zespół obowiązków po stronie władz publicznych (Bała 2009: 224–229). Konsekwencją wymogu uczęszczania do szkół, stawianego przez ustawę zasadniczą przed osobami poniżej 18 roku życia, jest zagwarantowanie adresatom tej normy dostępu do edukacji niezależnie od ich statusu materialnego. W ust. 4 tegoż artykułu sprecyzowano, że prawo do bezpłatnej nauki ma być rozumiane przede wszystkim jako dostępność i powszechność, ale nie nieodpłatność kształcenia (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 listopada 2000). Pojęcie to doprecyzował Sąd Najwyższy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 maja 2000), określając jasno, że nauka w państwowych szkołach publicznych na poziomach niższych jest bezpłatna. Szczegółowe gwarancje prawa do nauki opisali Leszek Garlicki i Marta Derlatka, wskazując trzy zasady: dwusektorowości systemu szkolnictwa (która gwarantuje możliwość funkcjonowania systemu szkół publicznych i niepublicznych równoległe), zasadę bezpłatności nauki w szkołach publicznych, zasadę równego dostępu do wykształcenia oraz zasadę pomocy władz publicznych dla uczniów i studentów (Garlicki, Derlatka 2016: 751).

Rzeczywistość bywa jednak zaskakująca. Opłaty, z którymi spotykają się rodzice (dla uproszczenia wywodu za art. 3 ust. 10 ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty, t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1327 z terminem „rodzice” należy utożsamiać także prawnych opiekunów dziecka oraz osoby i podmioty sprawujące pieczę zastępczą nad dzieckiem), można klasyfikować jako opłaty umocowane prawnie oraz opłaty

dobrowolne. Opłaty o charakterze obligatoryjnym są stosunkowo proste do zlokalizowania w topografii polskiego systemu prawnego – ich opis znaleźć można przede wszystkim w ustawie o systemie oświaty i innych aktach normatywnych. Niestety, informacje dotyczące opłat dobrowolnych nie są ujęte w jednym akcie prawnym, a o ich istnieniu można dowiedzieć się częściej z mediów niż publicznych serwisów informacyjnych Ministerstwa Edukacji, chociaż druga z tych możliwości wcale nie jest wykluczona. Skalę zjawiska „dopłacania” do edukacji dziecka można określić na podstawie badań społecznych czy oceny informacji prasowych. Nie sposób jednak nie zacząć od instytucji węzłowej w zakresie ustanawiania wydatków fakultatywnych – rady rodziców.

Rada rodziców

Rada rodziców jest organem szkoły, w którego skład wchodzi reprezentanci rodziców uczniów danej szkoły. Źródła swoich kompetencji może wywodzić zarówno z art. 83 i 84 ustawy Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1082), z ustawy prawo o systemie oświaty (art. 22ab ust. 4 pkt 2), art. 6a ustawy Karta Nauczyciela (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1762), z § 3 pkt 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 175, poz. 1042) oraz naturalnie ze statutu szkoły, w której funkcjonuje (co wynika z art. 88 ustawy Prawo oświatowe). To przede wszystkim organ opiniodawczy, będący wyrazem partycypacji rodziców w kształtowaniu środowiska szkolnego. Obowiązki realizowane przez radę rodziców są ujęte przez ustawodawcę we wskazanych wyżej aktach normatywnych, jednak ducha tych praw najlepiej oddaje Europejska Karta Praw i Obowiązków Rodziców – nieformalny dokument ogłoszony w 1992 roku przez środowiska rodzicielskie Europy, który miał być inspiracją do projektowania rozwiązań współpracy rodziców i nauczycieli w procesie edukacji. Według Katarzyny Kuziel i Zofii Szarofy Karta, pomimo swojego postulatycznego charakteru, stanowi ucieleśnienie oczekiwań rodziców dążących do uspołecznienia instytucji szkoły (Kuziel, Szarofa 2005: 90). Obowiązki nakładane przez ustawodawcę na radę rodziców można ostatecznie interpretować przez pryzmat konstytucyjnej zasady subsydiarności, wedle której, jeśli jest możliwość realizowania części zadań stawianych szkole przez czynnik społeczny, to powinny istnieć zachęty do podejmowania rozwiązań dążących do udziału – w tym wypadku – rodziców w decyzjach dotyczących edukacji (Gryczka-Jeziarska 2014).

Rada rodziców wykonuje swoje zadania na podstawie regulaminu rady rodziców, który jest opracowywany przez prezydium wybrane przez ukonstytuowaną radę rodziców, z uwzględnieniem warunków określonych w statucie szkoły (Żuchelkowska 2015: 37). Jednym z obligatoryjnych elementów, które muszą zostać uregulowane przez regulamin, są zasady wydatkowania funduszy rady rodziców (Balicki, Pyter 2017: 256–261).

Fundusz rady rodziców

Składkę na fundusz rady rodziców powszechnie traktuje się jako dobry zwyczaj funkcjonujący wśród rodziców danej szkoły. Zgromadzone w nim środki mogą służyć do różnego rodzaju działalności – w tym dofinansowania wycieczek lub biletów do kina i teatru, sfinansowania nagród dla uczniów za udział w konkursach, drobnych upominków świątecznych, upominków książkowych na zakończenie szkoły, upominków dla nauczycieli czy sfinansowania brakującego wyposażenia klasy (Całek 2014: 32). Istnieje również możliwość finansowania przez radę rodziców inwestycji na terenie szkoły – w kilku przypadkach w Polsce zdarzyło się, że zgromadzone środki zostały przekazane na rzecz remontu części sanitarnych budynku szkolnego (Śliwińska 2021), są to jednak wyjątki od reguły, według której to gmina powinna realizować takiego rodzaju inwestycje (zwłaszcza że dyrektor szkoły musi wyrazić zgodę na przeprowadzenie takich prac). Podsumowując, jeżeli składka jest dobrowolna i ma służyć pomocy materialnej uczniom o gorszej sytuacji materialnej, można postrzegać ją jako pozytywny przejaw oddolnej samoorganizacji społeczeństwa, a co za tym idzie – za realizację zasady subsydiarności (Śliwierski 2015: 43). Zdarzają się jednak sytuacje stawiające fundusz rady rodziców w złym świetle.

Jednym z problemów, z którymi muszą zmierzyć się rady rodziców, to kwestia gromadzenia środków. Rada może skorzystać ze wsparcia szkoły (w postaci subkonta bankowego), jednak częściej zdarza się, że środki gromadzone są na dedykowanym koncie bankowym, do którego dostęp mają organy rady. Sytuacją problematyczną jest gromadzenie wpłat ze strony rodziców w sposób nieewidencjonowany lub z wykorzystaniem prywatnego konta skarbnika rady rodziców – co z fiskalnego punktu widzenia jest naganne, gdyż tak zgromadzone środki, w sytuacji utraty życia skarbnika, wchodziłyby w skład majątku spadkowego denata (Radwan 2019). Kolejnym wyzwaniem stojącym na drodze interpretacji prawa oświatowego jest niejasny status fiskalny rady rodziców, która nie jest płatnikiem podatku VAT, gdyż jest nią szkoła, radę rodziców zaś trudno jest nawet uznać za jednostkę organizacyjną, na co wskazał wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie (Balicki, Pyter 2017: 261; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie z dnia 24 lutego 2010). Innym problemem związanym z samym pozyskiwaniem środków w ramach funduszu rady rodziców jest gromadzenie danych osobowych (w postaci na przykład listy wpłacających), w sytuacji gdy rada rodziców nie jest administratorem danych osobowych. Takim administratorem jest szkoła¹. Dyrektor, jak i nauczyciele, nie powinni być zaangażowani w proces ustalania wysokości i zbierania składek,

¹ Brak zdolności prawnej: Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 22 czerwca 2017, sygn. akt I OSK 2505/16; Brak statusu organizacji społecznej: postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 8 czerwca 2016, sygn. II SA WA 754/16; postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 14 czerwca 2012, sygn. I OZ 421/12; postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 16 lutego 2009, sygn. I OSK 121/09.

gdyż mogłoby to stanowić naruszenie autonomii rady (Orzechowski 2019; wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 27 września 2017).

W tym miejscu należy mieć na uwadze faktyczną możliwość funkcjonowania dualizmu w zakresie funduszy – podstawowym i domyślnym sposobem prowadzenia funduszy rodzicielskich w szkole jest fundusz rady rodziców, a doprecyzowując – fundusz wspólny dla całej placówki oświatowej. Dodatkowym i nieujmowanym w żadnym akcie normatywnym sposobem prowadzenia zbiórki funduszy na wspieranie działalności statutowej szkoły jest „fundusz klasowy”, czyli dobrowolna składka określana i zbierana w ramach jednego oddziału szkolnego (jednej klasy). Utworzenie takiego funduszu pozornie wydaje się naturalnym posunięciem, zwłaszcza że każdy oddział szkolny posiada swoją trójkę klasową w gronie rodziców (w składzie: przewodniczący, który wchodzi w skład ogólnoszkolnej rady rodziców, zastępca oraz skarbnik). W związku z powyższym niektóre trójki klasowe mogą mieć dodatkowy, własny budżet do finansowania działań swojego oddziału szkolnego, należy jednak zaznaczyć, że taka sytuacja nie wpisuje się w system znany szeroko pojętemu prawu oświatowemu i takie działania wykraczają poza kompetencje trójki klasowej (Melosik 2015).

Egzekwowanie

Egzekwowalność składek na radę rodziców to kwestia zależna od wielu czynników – wysokości i częstotliwości składki, zamożności środowiska rodziców, lokalizacji szkoły czy subiektywnych doświadczeń donatorów. Rady prześcigają się w pomysłach, które poprawiłyby kondycję ekonomiczną budżetu rady i – jak to bywa przy niskiej motywacji – mogą stosować taktykę znaną powszechnie jako marchewka i kij, czyli stosowanie bodźców stymulujących pozytywnie i negatywnie. Bodźcem pozytywnym może być proste współzawodnictwo w postaci konkursu pomiędzy oddziałami szkolnymi (klasami) o to, który oddział zgromadzi najwięcej środków, a którego zwieńczeniem będzie przyznanie nagrody – bądź to określonej puli środków do wykorzystania przez klasę (na wyjścia do obiektów kulturalnych, sfinansowanie wydarzeń w klasie), bądź też procentowy udział w zgromadzonej kwocie².

Z drugiej strony negatywnymi motywatorami w niektórych środowiskach szkolnych stały się tak zwane listy hańby, czyli upublicznione listy nazwisk rodziców, którzy nie uścili wpłaty na rzecz funduszu. Niektóre rady, które nie radziły sobie z egzekwowaniem składek, udzielały upomnień czy wręcz powoływały się na możliwość skorzystania z procedury egzekucji komorniczej, opartej na składanej na początku roku szkolnego deklaracji wpłaty określonej sumy na rzecz funduszu. Każde z wyżej

² Przykładowe regulaminy określające zasady konkursu na egzekwowalność składek na fundusz rady rodziców: www.sp4siemianowice.szkolnastrona.pl/art,144,najwyzsze-wplaty-na-fundusz-rady-rodzicow, www.sp-parzeczew.com/dla-rodzicow/komunikaty/39-konkurs-najwyzsze-wplaty-na-fundusz-rady-rodzicow-2 (dostęp: 17.10.2021).

wskazanych działań jest jednak niezgodne z art. 84 ust. 6 ustawy Prawo oświatowe, który określa składki jako dobrowolne i w rozumieniu cywilnoprawnym nie mogą być one podstawą roszczeń (Sewastianowicz, Rojek-Socha 2021).

Dostęp do szafek

Innym zagadnieniem budzącym kontrowersje może być kwestia odpłatnego dostępu do szafek szkolnych. Ich funkcjonowanie w szkołach uregulowane jest w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1604), którego § 4a stanowi, że „Dyrektor zapewnia uczniom w szkole lub placówce miejsce na pozostawienie podręczników i przyborów szkolnych”, nie określając jednak, czy miejscem ma być szafka, czy innego rodzaju wyposażenie szkoły dostosowane do realizowania tej potrzeby (Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej 2014). W sytuacji gdy szkoła jest właścicielem szafek dla uczniów, zwyczajowo dyrektor prowadzi niekoniecznie precyzyjnie określoną usługę. W niektórych szkołach prowadzone jest to w formie wynajmu, w innych jako dzierżawa szafek, a jako przykład bardzo ekstrawagancki można uznać kontrolowaną przez szkołę sprzedaż szafki szkolnej kolejnemu rodzicowi za taką samą cenę, za jaką szafkę (a w istocie dostęp do niej) wykupił (Maj 2014). Kwoty nie są wygórowane – w 2014 roku zdarzało się, że odpłatność w niektórych szkołach wynosiła od 30 zł (Mikołajczyk 2015) do 140 zł (Maj 2014) rocznie. Niezależnie jednak od wysokości odpłatności w momencie kiedy stanie się ona obowiązkowa, będzie stać w sprzeczności z konstytucyjną normą bezpłatnego dostępu do edukacji.

Artykuły papiernicze

Kategorie wydatków, które może ponosić szkoła w zakresie kształcenia, wychowania i opieki, są określane przez organ jednostki samorządu terytorialnego finansującego szkołę w formie dotacji oświatowej, a jak wskazuje orzecznictwo – gminy dość skrupulatnie kontrolują wykonanie budżetów (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 5 marca 2014). W związku z tym dyrekcje szkół starają się wyprowadzić poza zakres swojego zainteresowania wszelkiego rodzaju wydatki, które ponieść może inny podmiot – najczęściej rodzic ucznia danej placówki. I jak wyprawka do przedszkola w postaci kołdry czy pościeli nie budzi wątpliwości, tak w niektórych szkołach w Polsce pojawiały się doniesienia prasowe dotyczące nakazywania dzieciom przynoszenia własnego papieru do ksero (który miał być zużyty na potrzeby kopiowania sprawdzianów), przez zakupy markerów do tablic suchościeralnych, po absurdalnie brzmiące zapotrzebowanie na chusteczki, ręczniki papierowe, mydło czy papier toaletowy. Sytuacja, w której nauczyciel czy dyrektor z własnej inicjatywy przedłożyłby takie żądanie wobec uczniów czy rodziców, rodziłoby pytanie o zdolność osoby zarządzającej placówką i jej organizatora (czyli

najczęściej gminy) do prowadzenia gospodarki majątkowej. Dopóki jednak takie prośby są kierowane ze strony dyrektora szkoły w stronę rady rodziców – nie będzie stanowić to naruszenia prawa (Maj 2014).

Pandemia i e-lekcje

Czasowe ograniczenia prowadzenia stacjonarnej działalności edukacyjnej, które dotknęły polskich uczniów w 2020 roku w wyniku pandemii koronawirusa, wymusiły przeniesienie prowadzenia zajęć szkolnych do przestrzeni cyfrowej. Samorządy mogły aplikować o przyznanie środków na zakup sprzętu komputerowego, który umożliwił potrzebującym uczniom udział w zajęciach (Widera-Cichoń 2020). Forma udzielenia wsparcia sprzętowego była uzależniona od decyzji organu, zwykle będąc wypożyczeniem pomiędzy gminą a rodzicem, a rzadziej – nieodpłatnym przekazaniem sprzętu (Odpowiedź na interpelację nr 13414... 2020).

Nie rozwiązało to jednak wszystkich problemów – Centrum Cyfrowe na podstawie międzynarodowych badań PISA oszacowało, że 1–1,5% uczniów w Polsce (czyli około 50–70 tys.) nie ma w domu żadnego komputera lub tabletu. Oцениło też, że ok. 25% (czyli ponad milion uczniów) musi współdzielić urządzenia z rodzeństwem, które także ma lekcje on-line lub z pracującymi zdalnie rodzicami (Szadzińska 2021: 22). W związku z powyższym, jeśli rodzina nie spełniała kryteriów pomocy samorządowej, aktywność ucznia na e-lekcjach mogła zostać ograniczona bądź też wykluczona. Składową kosztów ponoszonych przez rodziców w ramach bezpłatnej edukacji (w tym tej w wariantcie zdalnym) jest nie tylko koszt sprzętu, ale również dostęp do łącza internetowego, co może stanowić przeszkodę dla części uczniów (według powyższych badań z przeszkodą taką spotkało się 14,7% ankietowanych) (Szadzińska 2021: 5).

Rozwiązaniem takiego problemu mogłoby być, analogicznie do sprzętu komputerowego, sfinansowanie podłączenia internetu uczniom na koszt organizatora szkoły, zwiększenie jego przepustowości albo udostępnienie internetu mobilnego – tak jak zadziało się to w niektórych przedsiębiorstwach sektora prywatnego (Wajs 2020). Koncepcja brzmi jednak utopijnie – żadnego samorządu nie stać na finansowanie dostępu do sieci wszystkim uczniom (do czego skłaniałaby zasada równego traktowania) oraz sytuacja taka nie ma umocowania w prawie. Porównywalnym i uzasadnionym mechanizmem wsparcia dostępu do edukacji jest kwestia ponoszenia przez gminę kosztów dojazdu uczniów do szkół (w określonych sytuacjach), które znajduje swoje umocowanie zarówno w ustawodawstwie (art. 39 ust. 3 pkt 1 ustawy Prawo oświatowe), jak i orzecznictwie (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z dnia 21 września 2017).

Zakończenie

W teorii edukacja w polskim porządku prawnym pozostaje nieodpłatna. Rodzice nie mają obowiązku uiszczania odpłat dodatkowych generalnych (jak składka na radę rodziców) ani celowych (jak składka na organizację wycieczki szkolnej), a uszczegóławiając – składek na rzecz funduszu rady rodziców. Wspomniane wcześniej argumentowanie egzekucją komorniczą jest bezprawne i może zostać zinterpretowane jako groźba bezprawna z art. 115 § 12 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1444) (z uwagi na brak ochrony dla naruszonego prawa w postaci roszczenia o kwotę składki zadeklarowaną do wpłaty). Inną konsekwencją, która może spotkać radę rodziców, jest kara związana z nadmiernym przetwarzaniem danych osobowych rodziców, których dane byłyby publikowane w związku z niepłaconiem składki na fundusz – działanie takie stanowiłoby naruszenie art. 5 ust. 1 lit. a) b) i c) RODO – Dz. Urz. UE. L z 2016 r. Nr 119) (Sewastanowicz 2021).

Pomimo negatywnych przykładów wspomnianych powyżej fundusz rady rodziców wciąż zasługuje na uznanie, gdyż w praktyce jego nieobecność pozbawiłaby energii życie szkolne. Szkoły części kategorii wydatków sfinansować nie mogą, gdyż nie pozwala im na to organ prowadzący szkołę, w związku z czym rodzice w wyniku swojej inicjatywy dysponują środkami na podstawie i w granicach prawa, organizując fundusz rady rodziców. Należy jednak mieć na uwadze, że prowadzenie funduszu wymaga dużej ostrożności proceduralnej i fiskalnej, których zaniechanie może spotkać się ze wspomnianymi konsekwencjami karnymi i administracyjnymi. Odnosząc się do tematu opracowania, należy stwierdzić, że edukacja w Polsce pozostaje bezpłatna pod pewnymi warunkami i w wąskim spektrum okoliczności. W praktyce jednak rodzic mimo wszystko jest zobowiązany do uiszczania przynajmniej kilku rodzajów składek czy opłat.

Bibliografia

Akty normatywne

Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 217 A (III) przyjęta i proklamowana w dniu 10 grudnia 1948 r.

Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. 1977 Nr 38, poz. 169).

Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1762).

Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 Nr 120, poz. 526).

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1327).

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1444).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego z dnia 9 sierpnia 2011 r. (Dz. U. Nr 175, poz. 1042).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.Urz.UE.L 2016 Nr 119).

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1082).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1604).

Orzecznictwo

Wyrok Sądu Najwyższego z 25.05.2000 r. I PKN 652/99, OSNAPiUS 2001, Nr 23, poz. 688.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 08.11.2000 r., SK 18/99, OTK 2000, Nr 7, poz. 258.

Postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z 16 lutego 2009 r., sygn. I OSK 121/09.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Olsztynie z dnia 24 lutego 2010 r, I SA/OI 13/10.

Postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z 14 czerwca 2012 r., sygn. I OZ 421/12.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku z dnia 5 marca 2014 r. I SA/Gd 1381/13.

Postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 8 czerwca 2016 r., sygn. II SA WA 754/16.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z 22 czerwca 2017 r., sygn. akt I OSK 2505/16.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Opolu z dnia 21 września 2017 r. II SA/Op 332/17.

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Lublinie z dnia 27 września 2017 r. I SA/Lu 689/17.

Opracowania

Balicki A., Pyter M., 2017, *Prawo oświatowe, Komentarz*, Warszawa.

Bała P., 2009, *Konstytucyjne prawo do nauki a polski system oświaty*, Warszawa.

Całek G., 2014, *Rada rodziców – 61 ważnych pytań*, Warszawa.

Garlicki L., Derlatka M., 2016, Art. 70, w: *Konstytucja RP. Komentarz*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa.

Gryczka-Jeziarska J., 2014, *Rada rodziców ma prawo składać wnioski we wszystkich ważnych dla szkoły sprawach*, <https://www.prawo.pl/oswiata/rada-rodzicow-ma-prawo-skladac-wnioski-we-wszystkich-waznych-dla-szkoly-sprawach,128077.html> (dostęp: 17.10.2021).

Kierznowski Ł., 2016, *Prawo do nauki w aktach prawa międzynarodowego*, w: *Umiejętność międzynarodowe krajowego obrotu prawnego*, t. 1, red. M. Perkowski, W. Zoń, Białystok.

Kuziel K., Szarofa Z., 2005, *Współpraca rodziców ze szkołą w dziele wychowania dzieci*, „Państwo i Społeczeństwo”, nr 3.

Maj A., 2014, *W bezpłatnej szkole rodzice muszą płacić nawet za dostęp do szafek*, www.dziennikpolski24.pl/w-bezplatnej-szkole-rodzice-musza-placic-nawet-za-dostep-do-szafek/ar/3570799 (dostęp: 17.10.2021).

Melosik W., 2015, *Trójka klasowa*, <https://oswiataiprawo.pl/porady/trjka-klasowa/> (dostęp: 17.10.2021).

Mikołajczyk K., 2015, *Szkolne składki. Nieobowiązkowe, ale pożądane*, www.nauka.trojmiasto.pl/Skolne-skladki-Nieobowiazkowe-ale-pozadane-n94167.html (dostęp: 17.10.2021).

Odpowiedź na interpelację nr 13414 w sprawie podjętych działań mających na celu poprawę organizacji zdalnego nauczania (2020), www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=BVKNKJ6 (dostęp: 17.10.2021).

Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej – z upoważnienia ministra – na interpelację nr 28786 w sprawie opłat ponoszonych przez rodziców w szkołach publicznych (2014), www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=12BDF499 (dostęp: 17.10.2021).

Orzechowski J., 2019, *Wychowawczynie: Nie wszystkie dzieci dostaną prezent na koniec roku. Powód? Rodzice zalegają z wpłatami*, https://www.edziecko.pl/starsze_dziecko/7,79351,24908467,wychowawczynie-nie-wszystkie-dzieci-dostana-prezent-na-koniec.html (dostęp: 17.10.2021).

Radwan A., 2019, *Szkoły i rodzice gubią się w przepisach. Wiele decyzji jest podejmowanych z naruszeniem prawa*, <https://serwisy.gazetaprawna.pl/edukacja/artykuly/1431847,szkoły-skarbnik-klasowy-darmowe-podreczniki-trojki-klasowe.html> (dostęp: 17.10.2021).

Sewastianowicz M., 2021, *Wpłaty na radę rodziców dobrowolne, a naciski sprzeczne z prawem*, www.prawo.pl/oswiata/deklaracja-o-nieplaceniu-na-rade-rodzicow-a-rodo,508767.html (dostęp: 17.10.2021).

Sewastianowicz M., Rojek-Socha P., 2021, *Składek na radę rodziców nie ściągnie komornik – zagrożenie na bakier z prawem*, www.prawo.pl/oswiata/skladki-na-rade-rodzicow-zobowiazanie-sciaganie,506354.html (dostęp: 17.10.2021).

Stadniczeńko J., 2015, *Prawo dziecka do nauki: prawa w oświacie*, w: *Konwencja o prawach dziecka: wybór zagadnień (artykuły i komentarze)*, red. J. Stadniczeńko, Warszawa.

Szadzińska E., 2021, *Wykluczenie cyfrowe podczas pandemii. Dostęp oraz korzystanie z internetu i komputera w wybranych grupach społecznych*, Warszawa.

Śliwierski B., 2015, *O konieczności powrotu do subsydiarnej roli państwa w publicznej edukacji szkolnej dzieci i młodzieży*, w: *Pedagogika społeczna*, red. B. Smolińska-Theiss, nr 3 (57), Łódź.

Śliwińska M., 2021, *Dobrzyniówka. Rodzice wraz z dyrekcją sami remontują szkołę*, <https://podlaskie24.pl/artykul/wydarzenia/dobrzyniowka-rodzice-wraz-z-dyrekcja-sami-remontuja-szkole/> (dostęp: 17.10.2021).

Wajs J., 2020, *Koronawirus: nietypowe koszty w czasach epidemii*, www.rp.pl/podatki/art-778761-koronawirus-nietypowe-koszty-w-czasach-epidemii (dostęp: 17.10.2021).

Widera-Cichoń A., 2020, *Zdalne nauczanie ze wsparciem. Pierwsze laptopy dla uczniów przed świętami*, www.portalsamorzadowy.pl/edukacja/zdalne-nauczanie-ze-wsparciem-pierwsze-laptopy-dla-uczniow-przed-swietami,169807.html (dostęp: 17.10.2021).

Żuchelkowska K., 2015, *Zasady funkcjonowania i zadania rady rodziców w przedszkolu*, w: *Konteksty pedagogiczne*, t. 1 (4), Kraków.

Biogram

Jacek Grzebielucha – absolwent Uniwersytetu Gdańskiego i Krajowej Szkoły Administracji Publicznej im. Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego. Pracownik Resortu Obrony Narodowej. Zainteresowania badawcze: prawo ochrony zabytków, konwencja haska z 1954 r., prawo administracyjne.

Jacek Grzebielucha – graduated from University of Gdańsk with Master degree in Law, graduated from National School of Public Administration. Employee of the Ministry of National Defense. Research interests: cultural property law, the Hague Convention of 1954, administrative law.